

פרשת שבוע בהעלותך – הרב ישראל סמט

מעוות שחובה לתקן

מועד ב', מאפשר לכל סטודנט שלא נבחן במועד א ואף למי שנבחן ורוצה לשפר את ציונו להבחן בשנית. במצוות התורה שיש להן זמן אנחנו פוגשים מעט במועדי ב'. אחד המקומות הבולטים הוא פרשת פסח שני (במד' ט). מי שמסיבה אוביקטיבית לא היה יכול להקריב פסח בזמנו, יכול להקריב כעבור חודש. המשנה במסכת חגיגה (א, ו-ז), דנה במצבים שונים שאינם ניתנים לתיקון, עליהם היא קוראת את הפסוק (קהלת א, טו): **מַעוֹת לֹא יוּכַל לְתַקֵּן וְחֶסְרוֹן לֹא יוּכַל לְהַמְנוֹת. ר' שמעון בן יוחי שם, קבע:**
אֵין קוֹרֵין מַעוֹת אֶלָּא לְמִי שֶׁהָיָה מְתַקֵּן מִתְחִלָּה וְנִתְעוֹת כְּבָר, וְאֵין זֶה זֶה? זֶה תְּלִמִּיד חֲכָמִים שֶׁפָּרַשׁ מִן הַתּוֹרָה.

לדעת רשב"י, 'מעוות' הוא מי שהיה מתוקן מתחילה ורק לאחר מכן נתעוות. על פי זה הוא מפרש שהפסוק בקהלת עוסק בתלמיד חכם (= מתוקן) שפרש מן התורה.
נראים הדברים שרשב"י עסק בתלמיד חכם שפרש לגמרי מן התורה. מלימודה ואולי אף מקיומה. ישר היה, אלא שעיוות וקלקל את דרכו. בסוגיית התלמוד (בבלי חגיגה י, א) ישנה הרחבה של הדברים המובאת כדרשה לפסוק בזכריה (ח, ט) **וְלִיּוֹצֵא וְלִבְּאֵ אֵין שְׁלוֹם:**
אמר רב: כיון שיוצא אדם מדבר הלכה לדבר מקרא – שוב אין לו שלום, ושמואל אמר: זה הפורש מתלמוד למשנה, ורבי יוחנן אמר: אפילו מתלמוד לתלמוד.

מדברי רש"י נראה שכל האמוראים כוונו דבריהם למתרחק מידיעת ההלכה, ודבריהם כתובים באופן הדרגתי. 'הלכה' – שהיא בלשון חז"ל שם למשנה, עדיפה על מקרא, כי ללא המשנה אין לנו ידיעה ברורה מה ההלכה היוצאת מן המקרא. התלמוד עדיף מהמשנה, מפני שהוא מפרש אותה ומיישב דברי המשניות וגרסאותיהן. ביחס ליוצא מתלמוד לתלמוד, נזכיר את פירוש התוספות (שם ד"ה אפילו) שהלכו בדרכו הכללית של רש"י בפירוש הסוגיה, ובארו שבין אם יוצא מתלמוד בבלי לירושלמי ובין להפך, נמצא "שפירש מזה ועדיין לא הבין בזה שמתוך כך לא יעלה בידו הלכה ברורה". כלומר לפחות בזמן המעבר, כשכבר עזב תלמוד אחד ועדיין לא למד על בוריו את השני, לא ידע מהי ההלכה.

הרי לפנינו אמירה ברורה וחדה על מטרת לימוד התורה: ידיעת ההלכה. השתקעות בלימוד שמרחיק ממנה היא דרך שאין בה שלום, היא בחינת מי ש'יוצא' מהלימוד העיקרי שעליו ללמוד.

פירוש אחר בסוגיה עולה מדברי הרב קוק (אגרות א, קיב):

ההרגל לצאת מתלמוד אל תלמוד, ולהנצל מאותה המארה של **אין שלו' ליוצא ולבא'**, הוא מוכן עתה דוקא. כל עיקר המנוחה, בעולם וביהדות, הוא רק מפני רבוי המאורות הזורחים ושופעים כאחת. הדרך הישנה של בחירת אחד הדרכים, ללכת בה במתון, לא תקום ולא תהי'. יותר ויותר מזה נתגדלנו ונתפתחנו. לתפוס כללות הדרכים כולם ולאגדם במנוחה שלמה ובטוחה.

נבאר את דבריו. לפי דברי רש"י שראינו, היציאה מתלמוד לתלמוד קשה כי היא מרחיקה את האדם מידיעת ההלכה. נשים לב שמרן הרב זצ"ל רואה בדברי התלמוד שציטטנו שהיוצא מתלמוד לתלמוד אין לו שלום – מארה, כלומר קללה. זו לא מציאות הנובעת מנושא הלימוד. אלא מהקושי של אדם אחד להכיל צורות חשיבה שונות. פעם היה הכרח ללכת בדרך אחת בלבד, אך היום אנחנו זקוקים ליותר מכך. 'לתפוס כללות הדרכים כולם ולאגדם במנוחה שלמה ובטוחה'. עכשיו הזמן לרכוש 'הרגל לצאת מתלמוד לתלמוד'.

נצא מעט מן התלמוד אל המקרא. דברי הרב קוק מיוסדים על פשט הפסוקים עליהם מבוססת הסוגיה:
(ו) כִּי לִפְנֵי הַיָּמִים הָהֵם ... וְלִיּוֹצֵא וְלִבָּא אֵין שְׁלוֹם מִן הַצָּר וְאַשְׁלַח אֶת כָּל הָאָדָם אִישׁ בְּרַעְהוּ.
(יא) וְעַתָּה לֹא כְּיָמִים הָרִאשֹׁנִים אֲנִי לְשֹׁאֲרֵית הָעָם הַזֶּה נָאִם ה' צְבָאוֹת.

בעבר, לפני הימים ההם, היוצא והבא – כפי שדרשוהו חז"ל על היוצא מתלמוד לתלמוד, היה במצב של 'אשלח את כל האדם איש ברעהו'. הלומד לא היה מסוגל להכיל דרכי חשיבה שונות ומגוונות. לא היה בו שלום. אך עתה – בזמן הגאולה, המצב הוא 'לא כימים הראשונים'. ליוצא ולבא יהיה שלום, וכל צורות החשיבה השונות יוכלו לדור בכפיפה אחת.

במילים אחרות, הרב צפה למידה שתכיל הכל: לימוד תורה שבכתב ושבעל פה, הלכה ואגדה וגם צורות חשיבה וניתוח שונות.

לפי דברי הרב קוק, הסוגיה מתארת את המצב המקולל, הגלותי, שאינו מאפשר להכיל ריבוי דעות. פירושו של הרב קוק בא לתקן את המעוות, ולהציב לפנינו את המצב המתוקן והרצוי. האם נעמוד באתגר?